

TÜRKİYE'DE YATIRIMLARA SAĞLANAN VERGİSEL TEŞVİKLER

Sayfa No:

İÇİNDEKİLER	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
GİRİŞ	2
1. Yatırım Teşviklerinin Tarihsel Gelişimi Ve Teşviklere İlişkin Düzenlemeler	3
1.1. 1927 Teşvik-i Sanayi Kanunu	3
1.2 1930 1950 Dönemi	4
1.3 1950–1960 Dönemi	5
1.4. 1960 Sonrası Planlı Dönem	6
1.5. 1980 Sonrası Dönem	7
1.6. 2009 İndirimli Kurumlar Vergisi	9
2. Yatırımlara Sağlanan Vergisel Teşviklerin Türleri	9
2.1. Yatırım Aşamasında Uygulanan Vergisel Teşvikler	9
2.1.1. Gümrük Vergisi Ve Toplu Konut Fonu İstisnası	11
2.1.2. KDV Ertelemesi	12
2.1.3. Katma Değer Vergisi İstisnası	12
2.1.4. Bina İnşaat Harcı İstisnası	13
2.1.5. Finansal Kiralama	13
2.2. Yatırım Sürecinde Teşvikler	14
2.2.1. Eğitim ve Öğretim İşletmelerinde Kazanç İstisnası	14
2.2.2. Ar-Ge İndirimi	14
2.3. 4737 Sayılı Endüstri Bölgeleri Kanununda Yer Alan Vergisel Teşvikler ..	15
2.4. 3218 Sayılı Serbest Bölgeler Kanununda Yer Alan Vergisel Teşvikler	16
2.5. 4325 Sayılı Olağanüstü Hal Bölgesinde Ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere İstihdam Ve Yatırımların Teşviki Hakkında Kanunda Yer Alan Vergisel Teşvikler	17
2.6. 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu	18
SONUÇ	20
KAYNAKÇA	21

GİRİŞ

Yatırım, toplam talebi belirleyen önemli bir unsur olması, yatırım miktarlarının iktisadi dalgalanmaların önemli bir sebebi olması ve ekonominin uzun dönemde büyüme performansını belirleyen ölçüt olması gibi nedenlerle iktisatçıların, kamu ve özel işletme yöneticilerinin uğraştığı konuların en önemlilerinden biridir.

Yatırım kavramı, gerek halk dilinde, gerekse ekonomi ve işletme bilimi açısından farklı anlamlar ifade etmektedir.

Genel ekonomi açısından yatırım; belli bir dönem içinde, ekonomideki mevcut üretim araçları miktarına yapılan ilaveler olup bu ilaveleri realize eden harcamalardır. Başka bir ifadeyle yatırım; ülkede bir dönem içinde gerek üretilen ve gerekse dışarıdan getirilen üretim araçlarının tüketilmeyerek bir sonraki döneme kalan kısmıdır.¹

Yatırımın tanımı genel ekonomi açısından yapılabildiği gibi, yatırımları teşvik mevzuatı açısından da yapılabilir. Buna göre yatırım; işletmelerin üretim kapasitelerinde artış ya da sürekliliğin sağlanması ve gelecekte belli bir zaman süresince gerçekleşmesi beklenen karları elde etmek amacıyla kıt kaynakların üretime tahsis edilmesi olarak tanımlanabilir.²

20.yüzyılın başından itibaren Türkiye’de teşviklerle ilgili düzenlemeler başlamış ve günümüze kadar çeşitli değişiklikler geçirerek devam etmiştir. Bu amaçla yatırım ve teşvik tedbirleri kavramları incelenmeye çalışılmış hem yatırımcı hem de devlet yönü ile ele alınmıştır. Günümüze kadar uygulanan teşvik yasaları ve uğradığı değişikliklere değinilerek vergi teşvik türlerinin karşılaştırılması yapılmıştır. Türkiye’de yürürlüğe giren teşvik yasalarının eksik yönleri incelenerek zaman içinde yapılan yeni düzenlemelerle bu eksikliklerin aşılıp aşılanmadığı sonucuna varılmaya çalışılmıştır.

¹ **Para & Finans Ansiklopedisi**, İstanbul, Creative Yayıncılık, c.III, İstanbul, 1996, s.1550.

² İrfan Ermin, “Yatırımlarda Devlet Yardımları-I”, **Maliye Postası Dergisi**, Yıl: 23, Sayı: 530, Ekim 2001, s.57

1. Yatırım Teşviklerinin Tarihsel Gelişimi Ve Teşviklere İlişkin Düzenlemeler

1.1. 1927 Teşvik-i Sanayi Kanunu

14.12. 1913 tarihinde çıkartılan bu kanun ile toplam değeri 1.000 TL.yi geçen en az 5 HP motor gücü kullanan sanayi kuruluşlarına, makine donanımı ile ham ve yardımcı madde alımında “Gümrük Vergisi Muafiyeti” tanınmıştır. Söz konusu kanun ile teşvik uygulamaları ilk kez kapsamlı bir yasal çerçeveye oturtulmuştur. Ancak kanunun yürürlüğe girmesinden kısa bir süre sonra 1. Dünya savaşının patlak vermesi ile bu kanunun uygulanabilirliği de fiilen ortadan kalkmıştır.³

1923 yılında yapılan İzmir İktisat kongresinde tarım, sanayi, ticaret ve el emeği konularında önemli kararlar alınmış ve oy birliği ile “Misak-ı İktisadi” kabul edilmiştir. Bu kongrenin yapılması teşvik politikası açısından başlangıç noktası olmuş ve 1913 yılında yürürlüğe giren ve 1923 yılında kaldırılan “Teşvik-i Sanayi Kanunu” 1927 yılında günün koşullarına uygun olarak tekrar yürürlüğe konmuştur. 15.06.1927 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan kanun 28.05.1927 tarih ve 1055 sayı ile yürürlüğe girmiştir.

Bu yıllarda ekonomik, sosyal ve siyasal yönden yaşanan değişimler kamu politikalarını da büyük ölçüde etkilemiştir Buna yönelik olarak uygulanan teşvik sistemleri sırası ile; ülke sanayinin tesis edilmesi, korunması ve rekabete hazır hale getirilmesi aşamalarında, destekleyici ve koruyucu niteliğe bürünmüştür⁴

Teşvik-i Sanayi Kanunu ile Getirilen Teşvikler:

- Yatırımcılara devletin ve kamulaştırılan araziden 10 hektara kadar bağış yapılması

³ Nagihan Oktayer, “Dünden Bugüne Teşvik Sistemimiz”, **Yaklaşım**, Sayı: 29, Eylül 2003, s:187

⁴ Devlet Planlama Teşkilatı Özel İhtisas Komisyonları, **Türkiye - At Mevzuat Uyumu Sürekli Özel İhtisas Komisyonu raporları Cilt 1;** Devlet Yardımları Alt Komisyonu, DPT Yayını, Ankara, 1995, s.30-31.

- Kuruluş döneminde çeşitli vergi resim ve harçlardan muafiyet getirilmesi,
- Sanayi kuruluşlarında ithali yapılacak makine, tesis, hammadde ve yardımcı madde için gümrük muafiyeti, Devletçe sağlanan ve sanayi kuruluşlarının kullandıkları ham ve yardımcı maddelerin fiyatlarında indirim yapılması
- Kamu kuruluşlarında ihtiyaç duyulan malların ülke içi üretimi % 10 pahalı olsa bile ithal mala tercih etme zorunluluğu,
- Kamulaştırılan arazi ve dibanın kredi ile devri.

1927 Teşvik-i Sanayi Kanununun getirmiş olduğu en önemli teşvik tedbirleri başlıca iki bölümde toplanabilir.

1. Yatırımların Maliyetini etkileyen tedbirler: Bu tedbirlerin içinde, parasız arazi temini, hammadde, makine ve teçhizata tanınan gümrük muafiyeti, çeşitli belediye resim ve harçlarından muafiyet gibi tedbirler sayılabilir.

2. Yatırımların getireceği geliri etkileyen tedbirler: Bu alandaki en önemli tedbir ise, işletmelerin kazanç vergisinden muaf tutulmasıdır. İmal edilen mamul miktarına göre verilecek olan primler de, yatırımların getireceği geliri attırmakla beraber bunlar esas itibariyle sübvansiyon mahiyetindedir.⁵

1.2 1930 1950 Dönemi

1923–1939 döneminde devletçi-karma ekonomi fikri iktisadi politikada hakim olmuştur. 22.04.1930 tarihinde toplanan kongrede, milli sanayimizin gelişmesi ve yaygınlaşması ile ilgili çareler aramak amacıyla çalışılmış ve gündemine aldığı konulardan biri de Teşvik-i Sanayi Kanunu olmuştur. 1932 yılına kadar özel sektöre ağırlık verilmiş ancak, sermaye birikiminin olmayışı, kredi imkanlarının azlığı, tecrübe eksikliği özel sektörden beklenen gelişmeye engel olmuştur. Bu tarihten sonra Karma

⁵ Oktayer, a.g.e., s.188.

Ekonomi Sistemi benimsenmeye başlanmıştır. Bu dönemde devletin eliyle aşağıdaki kurumlar kurulmuştur. ⁶

Sümerbank, Etibank, MTA, T.Selüloz ve Kağıt Fabrika İşletmesi , T.Demir Çelik İşletmesi Petrol Ofisi, MKE,

Devletin kendi kurduğu endüstri yanında, teşvik ettiği endüstriyi yönlendirmesi hedef alınmıştır. 1930 ve 1936 tarih, 1705 ve 3018 sayılı Ticarete Taahhüt Men'i ve İhracatın Murakabesi Hakkındaki Kanunlarda bu düşüncenin hukuki bir sonucudur. 1927 tarih ve 1039 sayılı Muamele Vergisi Kanunu değişik tarihlerde düzenlenerek 1940 yılında 3843 sayılı Kanun haline getirilmiş, imal, alım, satım veya ihracı devlet tekelinde bulunan mamul maddelerin tesliminde Muamele Vergisi istisnası getirilmiştir. 1956 yılına kadar yürürlükte kalan bu kanunla Türkiye'de ilk defa ihracatla ilgili bir vergi istisnası uygulanmıştır. ⁷

1.3 1950–1960 Dönemi

1950'de yeni hükümetin göreve gelmesiyle birlikte ekonomi politikalarında da değişiklikler ortaya çıkmış, özel sektöre ağırlık verilirken karma sistem uygulamasına da devam edilmiştir. 1950-1960 yılları arasındaki dönemde özel sektörün kullanabileceği kredi imkanları arttırılmaya, tarımsal üretimi teşvik edici destekleme alımları yapılmaya başlanmış, altyapı yatırımları hızlandırılmış ve özel sektörün yatırım yapmak istemediği alanlarda devlet eliyle yatırımlara hız verilmiştir. ⁸

Bu dönemde, teşvik konusunda, 1951 yılında 5821 sayılı “Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu” kabul edilmiştir. Bu kanun 1954 yılında 6224 sayılı kanunla değiştirilerek tekrar yürürlüğe girmiştir. Yine 1954 yılında 6276 sayılı “Petrol Kanunu” kabul edilmiş ancak bu yasa da bekleneni vermediği için 1973 yılında değişikliğe

⁶ İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Sanayi Dairesi Başkanlığı, “Devlet Yardımlarının Uygulanmasının Maliyeti ve Ekonomik Göstergelerle Mukayesesi”, Aralık 2002, <http://ekutup.dpt.gov.tr/ekonomi/politika/leblebif/devletya.pdf>

⁷ İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Sanayi Dairesi Başkanlığı, “Devlet Yardımlarının Uygulanmasının Maliyeti ve Ekonomik Göstergelerle Mukayesesi”, Aralık 2002, <http://ekutup.dpt.gov.tr/ekonomi/politika/leblebif/devletya.pdf>

⁸ DPT, **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Rekabet Hukuku ve Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, DPT Yayını, Ankara, 2000, s.61.

uğrayarak pek çok hükmü yürürlükten kaldırılmıştır. Teşvik konusunda sanayiye orta ve uzun vadeli kredi sağlamak amacıyla “Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası’nın kurulması da bu döneme rastlayan önemli bir gelişme olmuştur. 13.5.1953 tarih ve 6086 sayılı Turizm Endüstrisi Teşvik Kanunu ile turizm müesseseleri, 3.3.1954 tarih 6309 sayılı Maden Kanunu ile maden aramaları teşvik edilmiştir. Genelde 1950-1960 dönemi, günümüz karma ekonomik düzeninin ve dolayısıyla bugünkü teşvik politikalarının hazırlayıcısı bir dönem olmuştur.⁹

1.4. 1960 Sonrası Planlı Dönem

1960 yılında planlı ekonomiye geçişin ardından 1962 yılında “Devlet Planlama Teşkilatı” kurulmuştur. Teşvik tedbirlerine ilişkin asıl uygulamalar planlı dönemle birlikte başlamıştır. Bilindiği gibi bu dönem, ithal ikameci sanayileşme politikalarının sistemli bir biçimde uygulandığı dönemdir. Bu dönemde özellikle iç üretimi teşvik edici politikaların uygulandığı görülmektedir. Böylece ülkenin bütün kaynaklarının kullanılarak, bölgelerarası gelişmişlik farklarının ortadan kaldırılması hedefi güdülmüştür. Tüm ülke ekonomisini ilgilendiren kalkınma planları kamu ve özel sektörün belirlenen hedeflere beraberce ulaşmalarını öngörür.¹⁰

Kalkınma planlarında yer alan teşvik sistemimizin başlıca özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:¹¹

-Uygulanmakta olan bütün teşvikler merkezi hükümet tarafından karşılanmaktadır. Diğer ülkelerde olduğu gibi bir kısım teşviklerin yerel yönetimler tarafından karşılanması söz konusu değildir. Ülkemizde teşvik uygulamaları DPT Müsteşarlığı tarafından yürütülmektedir. Bu müsteşarlık bünyesinde Teşvik ve Uygulama Daire Başkanlığı, teşviklerden yararlanılabilmesi için yapılan başvuruları yürürlükteki mevzuat hükümlerine göre inceleyerek değerlendirmektedir.

⁹ Rıza Aşıkoglu, **Türkiye’de Yatırım Teşvik Tedbirleri**, Anadolu Üniversitesi, Yay, No.278, Eskişehir, 1988, s.15-17.

¹⁰ Oktayer, a.g.e., s.189.

¹¹ DPT, **Yatırımların ve İhracatın Teşviki**, Yayın No: 1872 – Ö. İK:263, Ankara, 1982, s.36.

-Teşvik sistemimizde, teşviklerden yararlanabilmek için bazı asgari şartlar aranmaktadır. (Yatırım tutarının belirlenen alt sınırdan yüksek olması gibi). Teşvik sistemimizin diğer bir özelliği de, teşviklerin bölgelere göre farklılaştırılmasıdır. Bu uygulamaya göre ülkemiz gelişmişlik düzeyine göre dört bölgeye ayrılmaktadır. Bunlar; gelişmiş bölgeler, normal bölgeler, kalkınmada birinci derecede öncelikli yöreler, kalkınmada ikinci derecede öncelikli yörelerdir. Bu bölgelerden, gelişmiş olanlardan gelişmemiş olanlara doğru gidildikçe uygulanan teşviklerin yoğunluğu artmaktadır. Her plan döneminde teşvik politikaları ayrı özellikler göstermesi nedeniyle, plan dönemlerindeki gelişmeleri ayrı ayrı ele almakta yarar vardır.

Beş yıllık kalkınma planları bazı kesiklikler olmakla birlikte günümüze kadar uygulanmaktadır. Birinci beş yıllık kalkınma planı 1963-1967 dönemini kapsamaktadır. Halen uygulamada olan kalkınma planı 9. beş yıllık kalkınmadır (2007-2013). 1960-70 yılları arasında ithal ikameci tüketim sanayilerinin kurulması ve teşvikine yönelik bir teşvik politikası uygulanmıştır.¹²

1.5. 1980 Sonrası Dönem

1980 sonrası dönemde Türk ekonomisinde önemli bir yön değişikliği gerçekleştirilmiş ve dışa açılma, yeni strateji anlayışının temeli haline getirilmiştir. Türk ekonomisinde 1980'li yıllarda görülen bu dönüşümün izleri teşvik politikalarına da yansımıştır. Bu dönemde sanayileşme stratejisi değişikliğine paralel bir biçimde, makro ekonomik açıdan serbest piyasa ekonomisi ilkeleri çerçevesinde ihracata dönük sanayilerin teşviki esas alınmış ve böylelikle kurulu sanayi yapısı dış rekabete açılmaya çalışılmıştır. 1980 sonrası dönemde koruma politikaları, teşvik politikası aracı olmaktan çıkarılmış ve ihracata dayalı teşvik politikaları ağırlık kazanmıştır.¹³

24 Ocak Kararları sonrası dönemde ekonomide önemli yapısal değişiklikler meydana gelmiştir Uygulanan para, kredi ve döviz politikaları değiştirilmiş, ithalat ve kambiyo mevzuatında köklü değişikliklere gidilerek ithal ikamesine dayalı sanayileşme

¹² DPT, a.g.e., s.36-37.

¹³ Oktayer, a.g.e., s.189.

stratejisi terk edilerek yerine “ihracata dönük sanayileşme stratejisi” benimsenmiştir. Bu çerçevede,¹⁴

a) İç piyasaya yönelik sanayileşmeyi teşvik politikası, nispi olarak dış pazara dönük sanayi politikasına kaydırılmıştır.

b) İthal ikameci sanayileşme politikası gevşetilerek, dış rekabete açılma yolları denenmiştir.

c) Kur garantili, sabit girdi fiyatlı rizikosuz bir sanayileşme politikasından riskli ortamda bir sanayileşme politikasına geçilmiştir.

d) Sosyal endişelerin (istihdam, ücretler ve gelir dağılımı) ağır bastığı bir sanayileşme politikasından, pür ekonomik kuralların ağırlıklı olduğu bir sanayileşme politikasına geçilmiştir.

1980’lerin ilk yarısında kamu finansmanında yaşanan olumlu gelişmeler yardımı ile yatırımlara önemli ölçüde kaynak aktarılabilmektedir. Özellikle 1986 yılından sonra yatırımlara maddi destek unsurlarının ilave edilmesi ile yatırımlarda büyük ölçüde artış görülmüştür.

Yatırımın %50’sine varan hibe şeklindeki “Kaynak Kullanımın Destekleme Primi (KKDP)” uygulaması, kalkınmada öncelikli yöreler, organize sanayi bölgeleri, eğitim, sağlık ve turizm gibi özel önem taşıyan sektörlerde yatırım patlamasına sebep olmuştur. 1990’lardan sonra ortaya çıkan kaynak sıkıntısı sonucu KKDP uygulaması kaldırılmış ve yerine yatırımın %60’ına kadar %10 faizli “Fon Kaynaklı Kredi (düşük faizli kredi) kullandırılmaya başlanmıştır. 1995 yılında uygulamaya başlanan 94/6411 sayılı Karar’dan sonra 1995 yılından itibaren “Yatırım dönemi kredi sistemleri” uygulamadan kaldırılmıştır.¹⁵

¹⁴ Oktayer, a.g.e., s.189.

¹⁵ Oktayer, a.g.e., s.189.

1.6. 2009 İndirimli Kurumlar Vergisi

2008 yılında yaşanan krizle ilgili olarak sürecin atlatılabilmesi için sanayi ya da yatırımlara yönelik teşvikler belirlenmiştir. Buna göre 2009 kurumlar vergisinde bazı indirimler öngörülmüştür. İndirimli kurumlar vergisi müessesesi ile Hazine Müsteşarlığı tarafından teşvik belgesine bağlanan yatırımlar dolayısıyla elde edilen kazançların düşük oranda vergilendirilmesi öngörülmektedir. Teşvikten yararlanma olanağı, 16.07.2009 tarih ve 27290 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2009/15199 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı ile büyük ölçekli yatırımlarla bölgesel yatırımlara tanınmıştır. Bu kararname ile aynı zamanda büyük ölçekli yatırımlar ile bölgesel kabul edilen yatırımlarda aranacak asgari yatırım tutarı ve istihdam büyüklükleri de belirlenmiştir. İndirilen kurumlar vergisi veya gelir vergisi tutarı yatırıma katkı tutarına ulaşıncaya kadar indirimli vergi uygulamasına devam edilir. Yatırımın kısmen veya tamamen faaliyete geçmesinden sonra devri halinde indirimli vergi oranından devir tarihine kadar devreden, devir tarihinden sonra ise devralan, aynı koşulları yerine getirmek kaydıyla yatırıma katkı tutarının kalan kısmı için yararlanır.¹⁶

2. Yatırımlara Sağlanan Vergisel Teşviklerin Türleri

2.1. Yatırım Aşamasında Uygulanan Vergisel Teşvikler

Yatırımları teşvik edici vergi politikaları belirli bir kazanç veya iradın vergiden istisna edilmesi veya işletmelerin çeşitli yollarla ertelenmesi olarak tanımlanabilir. Türkiye’de uygulanmakta olan yatırımları teşvik edici vergisel düzenlemelere bakıldığında; yatırımları teşvik edici vergi politikalarını yatırım aşamasında ve işletme aşamasında olmak üzere iki başlık altında incelemekte yarar vardır.¹⁷

Yatırım indirimi Türkiye’de 1963 yılından itibaren teşvik sistemimiz içinde yer alan en temel ve yaygın bir araç olarak uygulanmaktadır. Yatırım indirimi, ticari, zirai ve

¹⁶ “İndirimli Kurumlar Vergisi”, <http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1299>

¹⁷ Filiz Giray, Emine Koban ve Adnan Gerçek, **Avrupa Birliği ve Türkiye’de Yatırımlara ve İhracata Yönelik Vergi Teşvikleri ve Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi**, Minerva Ofset A.S Bursa, 1998, s.66

kurum kazançlarının vergilendirilmesinde, kalkınma planları ve yıllık programlarda yer alan yatırımlara ilişkin bazı harcamaların, belirli bir oranda vergiye tabi matrahtan indirim konusu yapılmasıdır.¹⁸

Yatırım indirimi, yatırımların arttırılmasının teşvikiyle ekonomik kalkınmanın sağlanmasına, bölgelerarası ekonomik ve sosyal dengesizliklerin ortadan kaldırılmasına yönelik bir vergi teşvik önleimidir. İlgili müesseseye sağlanan vergi avantajları yoluyla, özel sektör yatırımlarının belirli alanlara kanalize edilmesi amaçlanır. İşletmeler için bir maliyet unsuru olarak görülen verginin bu etkisinin ortadan kaldırılmasının yaratacağı cazibe, yatırım indiriminin etkinliğini doğrudan etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Yatırım indirimi ile ilgili düzenleme 4842 sayılı kanunla¹⁹ yapılan değişiklik öncesinde Gelir Vergisi Kanunu'nun Ek 1-6. maddelerinde düzenlenmiş olmakla beraber anılan kanunla yatırım indirimi istisnası G.V.K'nun 19. maddesinde yeniden düzenlenmiştir.

24.04.2003 tarih ve 4842 sayılı kanunla yatırım indirimi uygulamasında kapsamlı değişikliklere gidilmiştir. Bu kapsamda;

- Yatırım teşvik belgesi alma zorunluluğu kaldırılmış,
- Öngörülen yatırım indirimi uygulaması son bulmuş,
- Yararlanılan yatırım indirimi tutarları üzerinden stopaj yapılması uygulamasına son verilmiş
- Yatırım indirimi oranı bölge ve sektör farklılığı gözetilmeksizin, tüm yatırımlar ve bölgeler için % 40 olarak belirlenmiş,
- GVK'na eklenen geçici 61. madde hükmü ile, dileyen mükelleflere 4842 sayılı kanunun yürürlük tarihinden önce yatırım teşvik belgesine bağlanmış olan yatırımları için

¹⁸ Zeynel Dinler, **Bölgesel İktisat**, 6. Baskı, 2004, s.349.

¹⁹ Resmî Gazete (24.04.2003 tarih ve 25088 Sayılı), 4842 sayılı Kanun.

söz konusu değişiklikler öncesi veya sonrası hükümlerden yararlanabilme hususunda seçimlik hak tanınmıştır.²⁰

24.04.2003 tarihinde yapılan değişiklikler ile yatırım teşvik belgesi alınmasına gerek kalmadan, dar mükellefiyete tabi olanlar dahil, ticari veya zirai kazançları bilanço esasına göre tespit edilen vergiye tabi mükellefler (adi ortaklıklar, kolektif ve adi komandit şirketler ile kurumlar vergisi mükellefleri dahil) faaliyetlerinde kullanmak üzere satın aldıkları veya imal ettikleri amortisman tabi iktisadi kıymetlerin maliyet bedellerinin % 40'ını vergi matrahlarının tespitinde ilgili kazançlarından yatırım indirimi istisnası olarak indirim konusu yapabilirler.²¹

24.04.2003 tarihinde yayımlanan “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile açıklanan harcamalar ile ilgili olarak, yatırım indiriminin hesaplanmayacağı belirtilmiştir. Yatırım indirimi istisnası tutarının hesaplanmasında amortisman tabi iktisadi kıymetin maliyet bedeli esas alınır. Malların “maliyet”i, mülke kazanç ya da değer katan bütün ödemelerin toplamıdır.²² Bu ödemeler, varlıkların satın alınmasında işletmenin kıymetleri arasına dahil edildiği ve amortisman ayrılacak duruma geldiği güne kadar ortaya çıkan kur farklarını, senetlerdeki faiz ödemelerini, taşıma ve montaj giderlerini kümülatif olarak içermektedir.

2.1.1. Gümrük Vergisi Ve Toplu Konut Fonu İstisnası

Yatırım aşamasında yurt dışından makine, teçhizat veya belirli malzemelerin ithal edilmesine ihtiyaç olabilir. İşte Gümrük Vergisi ve Fon Muafiyeti teşvik belgesi kapsamında ithal edilecek yatırım malı, hammadde, ara mal ve işletme malzemelerinin Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu'ndan muaf tutulması şeklinde uygulanmaktadır. Bu nedenle Gümrük Vergisi ve Fon Muafiyeti yatırımların maliyetini düşüren bir vergi teşvikidir. Bu teşvikten yararlanabilmek için teşvik belgesi alınması, söz konusu projenin mutlaka uluslararası rekabet gücü kazandıran, ileri ve yeni teknoloji getiren ve Hazine

²⁰ A. Murat Yıldız, **2004 Yılı Gelir Vergisi Rehberi**, ASMMMO, Ankara Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası, Yayını, Ankara, Şubat 2005, s.19 ve 49.

²¹ Yıldız, a.g.e., s.20.

²² Yıldız, a.g.e., s.20.

Müsteşarlığı tarafından sektör ve/veya proje bazında belirlenecek asgari ekonomik kapasitede olan yatırım projesi olması şarttır.²³

Gümrük vergisi ve Fon Muafiyeti Uygulaması bir taraftan gümrük vergisi ve Fonundan muafiyet sağlarken, diğer taraftan Merkez Bankası nezdindeki yatırımları ve döviz kazandırıcı hizmetleri teşvik fonuna fon ödeme mükellefiyeti getirmektedir. Gümrük vergisi ve Fon Muafiyetli olarak yurda ithal edilecek yatırım malları için ithalat rejimi kararındaki koruma oranının yatırımları ve döviz kazandırıcı hizmetleri teşvik fonu oranından daha düşük olması durumunda ithalat rejimi kararındaki oran dikkate alınmaktadır²⁴.

2.1.2. KDV Ertelemesi

KDV Kanunu'nun 49. maddesinin 4369 Sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılan ikinci fıkrası ile Kanunun yayımlandığı tarihe kadar alınmış olan yatırım teşvik belgeleri için uygulanan önemli bir teşvik unsurudur.²⁵

2.1.3. Katma Değer Vergisi İstisnası

Bazı vergi kanunlarında değişiklik yapan 4369 sayılı Yasa'dan önce yerli makine ve teçhizat için Katma Değer Vergisi Desteği, ithal makine ve teçhizat için ise KDV Ertelemesi olarak uygulanan bu destek unsuru 1.8.1998 tarihinden sonra "Katma Değer Vergisi İstisnası" olarak uygulanmaktadır. Buna göre, eski ve yeni Yatırım Teşvik Belgesi ayırımına bakılmaksızın Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında 1.8.1998 tarihinden sonra satın alınan makine ve teçhizatlar KDV'den istisna edilmektedir.²⁶

Herhangi bir makine ve teçhizatın KDV istisnasından yararlanabilmesi için daha önce açıklandığı üzere yatırım konusu üretimle ilgili amortismanına tabi iktisadi bir kıymet

²³ www.idari.cu.edu.tr/igunes/makale/tesvik.doc .

²⁴ Giray, Koban ve Gerçek, a.g.e., s.66.

²⁵ Halit Çiçek, "Teşvikler, Gerekçeleri ve Türkiye'de Vergisel Teşvikler-I", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 150, Mart 2001, s.179.

²⁶ Ankara Ticaret Odası (ATO), **Türkiye'de Uygulanan Teşvik Politikaları**, ATO Yayını, 2000, www.zucder.org.tr/zucder/docs/tesvik_politikalari.doc

olması ve Yatırım Teşvik Belgesi eki listeler üzerinde Müsteşarlıkça makine ve teçhizat olduğuna dair şerh düşülmesi gerekmektedir.

KDV Kanunu'na ilişkin 69 sayılı Tebliğ'de belirtildiği üzere; otomobil, panel, arazi taşıtı, minibüs, kamyonet, kamyon, treyler ve çekici (Euro I ve Euro II normlarına uygun yeşil motoru haiz olanlar hariç) gibi taşıt araçları KDV istisnasından yararlanamamaktadırlar. Ancak, yüklü ağırlığı 45 tonu geçen off road truck tipi kamyonlar ile karayoluna çıkması mümkün olmayan kaya tipi damperli kamyonlar, madencilikte kullanılan damperli kamyonlar, frigorifik kamyonlar, iş makineleri, vinçler, tarım makineleri ve benzerleri KDV istisnasından yararlanabilmektedir.²⁷

2.1.4. Bina İnşaat Harcı İstisnası

21.01.1992 tarihli ve 2589 sayılı "2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun" gereğince hastane, sanatoryum vb. sağlık kuruluşları, her türlü fabrika, sınaî niteliğindeki imalathaneler ve tersaneler ile organize sanayi bölgeleri, küçük sanat sitelerinde yapılan her türlü bina inşaatı ve Turizm Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı tarafından desteklenmesi karara bağlanmış otel, motel ve benzeri turistik tesisler ile belediye mücavir alan sınırları içinde veya dışında inşa edilecek ahır, samanlık, kümes ve hayvan barınakları, yemlik gibi yapı ve tesisleri bina inşaat harcından istisna tutulmuştur.

2.1.5. Finansal Kiralama

2001/1 No'lu Tebliğ finansal kiralamayı özendirerek, bu şekilde yapılacak yatırımlar teşvik belgesi almaktadır. Finansal kiralamada kiralaayan, kiracının tesvik belgesinde yer alan, fon kaynaklı kredi hariç, diğer destek unsurlarından yararlanır. Yatırım indiriminden, malın maliki durumunda olan kiralaayan (finansal kiralama şirketi) faydalanır.²⁸

²⁷ Ankara Ticaret Odası (ATO), a.g.e., s.30.

²⁸ 2001/1 No'lu Tebliğ

2.2. Yatırım Sürecinde Teşvikler

2.2.1. Eğitim ve Öğretim İşletmelerinde Kazanç İstisnası

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu²⁹ uyarınca; özel okulların işletilmesinden elde edilen kazançlar, ilgili Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle ve Maliye Bakanlığının belirleyeceği usuller çerçevesinde, beş hesap dönemi boyunca kurumlar vergisinden istisnadır (KVK, madde 5-1). İstisna, mükelleflerin 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu³⁰ kapsamında işletilen okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okullarından elde edilen kazançlara uygulanacaktır. İstisnadan yararlanmak isteyen, faaliyete geçmelerini müteakiben Maliye Bakanlığı'na yazılı olarak başvurmaları gerekmektedir. 5580 sayılı Kanun hükümlerine tabi özel okullar tarafından ilgili dönem kapasitelerinin %10'unu geçmemek üzere verilen bedelsiz eğitim ve öğretim hizmetleri katma değer vergisinden istisnadır.³¹

2.2.2. Ar-Ge İndirimi

Ar-Ge teşvikleri kapsamındaki vergi ertelemeleri 3 Nisan 1986 ve 5 Eylül 1990 tarihli Resmi gazetelerde yer alan tebliğlere göre uygulanmaktadır. İlgili mevzuata göre, vergi ertelemesine konu faaliyetin bilimsel ve teknolojik kriterlere göre Ar-Ge kapsamına girip girmediği TÜB_TAK tarafından belirlenmektedir. Verilen teşvik ile kurumlar yıl içinde yaptıkları Ar-Ge harcamaları tutarını geçmemek üzere, ilgili dönemde ödemeleri gereken yıllık kurumlar vergisinin %20'sini, kanuni süresi yerine, üç yıl içinde kurumlar vergisinin ödeme taksitleri ile birlikte eşit taksitler halinde ödeyebilmektedirler.

1995 yılı içinde Türkiye'de Ar-Ge çalışmaları açısından önemli bir gelişme olmuş ve Ar-Ge'ye devlet yardımı kararı 1 Haziran 1995 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Gümrük Birliği ve GATT mevzuatının ana hatlarına uygun olarak

²⁹ 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 21.06.2006 tarih ve 26205 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

³⁰ 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, 14.02.2007 tarih ve 26434 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

³¹ Necat Özen, "Vergisel Teşviklerin Yer Aldığı Kanunlar ve Kanuni Hükümler", **Vergici ve Muhasebeci ile Diyalog Dergisi**, Sayı: 217, Mayıs 2006 s.10.

hazırlanan Ar-Ge yardımına ilişkin Para Kredi Koordinasyon Kurulu Kararı yayımlanmıştır. 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun 8 inci maddesinde bölgelerin ve bölgede faaliyet gösteren mükelleflerin gelişimini teşvik edici düzenlemelere yer verilmiştir. 5035 sayılı Kanunla adı geçen kanunun vergilemeye ilişkin hükümler içeren 8 inci maddesinin 3 üncü, dördüncü ve besinci fıkraları yürürlükten kaldırılarak söz konusu Kanuna eklenen geçici 2'nci madde ile yeniden düzenlenmiştir. Buna göre yönetici şirketlerin 4691 sayılı Kanun kapsamında elde ettikleri kazançlar ile teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyet gösteren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, münhasıran bu bölgedeki yazılım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları, faaliyete başladıkları tarihten bağımsız olmak üzere, 31.12.2013 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden, yine bölgede çalışan yazılımcıların bu görevleri ile ilgili ücretleri de aynı tarihe kadar her türlü vergiden istisna edilmiştir.

Söz konusu düzenleme Ar-Ge faaliyetlerine yönelik olarak Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda yer alan teşvik edici düzenlemelerin bir tamamlayıcısı niteliğindedir. Öte yandan 31.7.2004 tarih ve 25539 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5228 sayılı Kanunla 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 89 uncu maddesinin 9 numaralı bendi değiştirilmiş ve Kurumlar Vergisi Kanununun "İndirilecek Giderler" başlıklı 14'üncü maddesine 6 numaralı bent eklenerek, işletme bünyesinde gerçekleştirilen, münhasıran yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının % 40'ı oranında hesaplanacak "Ar-Ge İndiriminin" ayrıca gelir veya kurum kazancından indirilmesine olanak sağlanmıştır.³²

2.3. 4737 Sayılı Endüstri Bölgeleri Kanununda Yer Alan Vergisel Teşvikler

4737 sayılı Kanununun 136 amacı, yatırımları teşvik etmek, yurtdışında çalışan Türk işçilerin tasarruflarını Türkiye'de yatırıma yönlendirmek ve yabancı sermaye girişinin artırılmasını sağlamaktır.

³² DPT, **Bilgi Ve İletişim Teknolojileri Sektörünün Talepleri Ve Kamu Kurum Ve Kuruluşlarının Değerlendirmeleri**, DPT Yay, Ankara, 2005, s.51.

Endüstri Bölgelerinde faaliyette bulunan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine yönelik teşviklere 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Kanununda yer verilmiştir. Bu bölgelerde faaliyette bulunan mükelleflere gelir vergisi stopajı teşviki, sigorta primi işveren hisselerinde teşvik, bedelsiz Yatırım yeri tahsisi ve enerji desteği sağlanmaktadır.

09 Ocak 2002 tarihinde yabancı sermaye girişini kolaylaştırıcı bazı düzenlemeler getirmek üzere 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanunu kabul edilmiştir. Söz konusu Kanun'un 3. maddesinde amacı açıklanmıştır. Buna göre, ülke ekonomisinin gelişmesini ve teknoloji transferini sağlamak, üretim ve istihdamı artırmak, yatırımları teşvik etmek, yabancı sermaye girişini artırmak ve Türk işçilerinin tasarruflarını Türkiye'de yatırıma yönlendirmek amacıyla; Bakanlık, kurum ve kuruluşların başvurusuna istinaden veya re'sen yer seçimi yapmak suretiyle endüstri bölgelerinin kurulması önerisinde bulunabilir. Bununla birlikte, 01 Temmuz 2004 tarihli 5195 sayılı Kanun ile Endüstri Bölgeleri Kanunu'nda değişiklikler yapılmıştır. Endüstri bölgelerinin kuruluşundaki ana hedef, yerli ve yabancı yatırımcı için bürokratik işlemlerin asgariye indirilmesi, planı onaylı ve altyapısı hazır bölgelerde gerekli izin ve onaylarını en kısa sürede alarak faaliyete geçmelerinin, bu yolla ülke ekonomisine yararlı olmalarının sağlanmasıdır.³³

2.4. 3218 Sayılı Serbest Bölgeler Kanununda Yer Alan Vergisel Teşvikler

Türkiye'de 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu(15.06.1985), 1980 sonrası dış ticarete serbestleşmeye gidilmesi ve ihracata dayalı sanayileşme politikası uygulamaya konulması ile birlikte, ihracat için yatırım ve üretimi artırmak, yabancı sermaye ve teknoloji girişini hızlandırmak, ekonominin girdi ihtiyacını ucuz ve düzenli şekilde temin etmek gibi amaçlarla yürürlüğe konulmuştur.

Bu amaçlara ulaşılabilmesi için 3218 sayılı kanunla serbest bölgelerde faaliyet gösteren firmalara birçok teşvik ve avantaj sağlanmıştır. Bunların belli başlıları aşağıda sıralanmıştır:

³³ Endüstri Bölgeleri Kanunu, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1169.html>

- Serbest bölgelerde faaliyet gösteren firmalar, bölgedeki faaliyetleri nedeni ile elde ettikleri gelirlerle ilgili olarak; gelir, kurumlar ve KDV dahil tüm vergilerden muaf tutulmaktadır. Ayrıca işçi ücretleri üzerinden gelir vergisi ödenmesi söz konusu değildir.

- Serbest bölgelerde elde edilen kazanç ve gelirler vergiye tabi olmaksızın yurt dışına veya Türkiye'ye transfer edilebilmektedir.

- Serbest bölgede faaliyette bulunan firmalar yatırım ve üretim safhasında Bakanlar Kurulu'nca belirlenen yatırım teşviklerinden yararlanabilir.

- Başvuru ve faaliyet süresince her türlü bürokrasi en aza indirilmiştir. Serbest bölgelerde üretim faaliyetiyle uğraşanlara yönelik yapılan bu düzenleme, bu bölgelerdeki firma profiline alım-satım, kiralama ve hizmet sektöründen üretim yönüne doğru kaymasına yol açacaktır. Öte yandan, bu yöndeki gelişme Serbest Bölgelerin ülke ekonomisinin gelişmesi ve ihracatın hedeflenen rakamlara ulaşması yönündeki katkılarının daha büyük olması sonucunu doğuracaktır.

Serbest bölgelerde uygulanan vergi rejimine karşı yürütülen eleştirilere yeterli duyarlılığın gösterilmemesi sonucunda ortaya çıkan sorunların çözümü için, Türkiye'nin ekonomik ve siyasi işbirliği yapabilme çalışmalarını sürdürdüğü ekonomik blokların talebi ve dayatmaları ile birlikte, yukarıda sunulan değişikliklerin yapılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bir başka deyişle serbest bölgeler ile ilgili olarak yapılan vergisel değişiklikler, Türkiye'nin içinde bulunduğu OECD, AB gibi iktisadi ve siyasi işbirliği gerektiren organizasyonların öngörüsü ile gerçekleşmiş bulunmaktadır.

2.5. 4325 Sayılı Olağanüstü Hal Bölgesinde Ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere İstihdam Ve Yatırımların Teşviki Hakkında Kanunda Yer Alan Vergisel Teşvikler

4325 sayılı Kanunla Olağanüstü Hal Bölgesinde ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere vergi teşvikleri uygulamak ve yatırımlara bedelsiz kamu arsa ve arazisi temin etmek suretiyle yatırımları ve istihdam imkanlarını artırmak amaçlanmıştır. 4325 sayılı

kanunda teşvikten yararlanacak iller; OHAL bölgesi ve OHAL bölgesinin mücavir alanına dahil olan on bir il ile DİE ve DPT tarafından saptanan göstergelere göre, kişi başına GSMH' sı 1500 doların altında kalan ve sosyo ekonomik gelişmişlik düzeyi (-0,5) ve daha düşük olan illerden Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen on bir il olmak üzere toplam 22 ilden oluşmuştur.³⁴

Söz konusu illerde, 1.1.1998-31.12.2000 tarihleri arasında yeni işe başlayan fiilen ve sürekli olarak 10 ve üstü işçi çalıştıran gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri, ise başlama tarihinden itibaren yatırım dönemi dahil 5 vergilendirme dönemi hangi İş kolunda faaliyet gösterirlerse gösterebilirler gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulmuştur. Ayrıca bu mükelleflere istisna süresinin sonundan itibaren 31.12.2007'ye kadar gelir ve kurumlar vergisini indirimli olarak ödeme imkanı sağlanmıştır.

Bu indirim imkanından 1.1.1998 tarihinden önce faaliyette bulunan işletmelerin de, yarattıkları ek istihdam ölçüsünde yararlanması hükme bağlanmıştır. Ayrıca, söz konusu illerde yeni işe başlayan ya da yeni işçi alan gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri için yanlarında çalışanların ücretlerinden kesilen vergilerin iki yıl ertelenmesi yatırımlarla ilgili kullanılan kredilere ilişkin her türlü vergi, resim ve harç istisnası, sigorta işveren paylarının hazinece karşılanması ve bedelsiz arsa ve arazi tahsisi imkanı tanınmıştır.³⁵

Görüleceği üzere uygulama sadece 1998 ve 2000 yılları arasını kapsadığı için mevcut durumda bir uygulama alanı bulunmamaktadır.

2.6. 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu

12 Nisan 2000 tarihinde kabul edilen 4562 Sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ile Organize Sanayi Bölgelerinin kuruluşunda³⁶

-Sanayinin disipline edilmesi,

-Şehrin planlı gelişmesine katkıda bulunulması,

³⁴ Levent Demirdağ, "4325 Sayılı Yasa İle Getirilen Vergi Teşvikleri ve Muhasebeleştirilmesi", **Vergici ve Muhasebeci ile Diyalog**, Haziran 1998, s.43-51.

³⁵ Demirdağ, a.g.e., s.43-50.

³⁶ Hidayet Mat, "Endüstri Bölgeleri İle Organize Sanayi Bölgeleri Ve Serbest Bölgeler Arasındaki Farklılıklar", **E-Yaklaşım**, Temmuz 2004, Sayı:24

- Birbirini tamamlayıcı ve birbirinin yan ürününü teşvik eden sanayicilerin bir arada ve bir program dâhilinde üretim yapmalarıyla, üretimde verimliliğin ve kar artışının sağlanması,

- Sanayinin az gelişmiş bölgelerde yaygınlaştırılması,

- Tarım alanlarının sanayide kullanılmasının disipline edilmesi,

Sağlıklı, ucuz, güvenilir bir altyapı ve ortak sosyal tesisler kurulması,

Müşterek arıtma tesisleri ile çevre kirliliğinin önlenmesi,

Bölgelerin devlet gözetiminde, kendi organlarınca yönetiminin sağlanması, temel hedef olarak belirlenmiştir.

SONUÇ

Türkiye; altyapıdaki yetersizlik, ekonomik ve siyasi istikrarsızlık, nüfus artış hızının yüksekliği, gelir dağılımında dengesizlik, yüksek enflasyon, işsizlik, yetersiz ve dengesiz vergi yükü dağılımı, kayıt dışı ekonominin aşırı büyümesi, düşük verimlilik, mali ve parasal disiplinsizlik, iç ve dış borç tuzağı, gelir ve kaynak dağılımındaki uçurum, toplumun üretken kesimlerinin geri plana atılarak rantiyeye kesiminin ön plana çıkarılması, yatırım programlarında ve sektör tercihlerindeki çarpıklık, sermaye birikiminin toplumun üretken olmayan kesimlerinde yoğunlaşması gibi bir çok sorunla karşı karşıyadır.

Bununla beraber, yatırımlarda vergi teşviklerinin, yatırımların yeterince vergiye duyarlı olmaması halinde, yatırımların etkin bulunmayan biçimde sapmasına, hazine gelir kaybına uğramasına, yolsuzlukların artmasına ve vergi yönetim maliyetlerinin yükselmesine sebep olduğu da görülebilmektedir. Kurum kazançlarının vergilendirilmesiyle paralel olan diğer bir konuda; yatırım indirimindedir.

Burada da, yüksek birden fazla yatırım indirimi oranının olusu, yatırım teşvik belgesi alma zorunluluğu ve yatırım indirimden faydalanabilmek için yerine getirilmesi gerekli olan prosedürlerin çok olusu sebebiyle olumsuzluklar mevcut iken yapılan düzenlemeyle sistemin basitleştirilmesi amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

Para & Finans Ansiklopedisi, İstanbul, Creative Yayıncılık, c.III, İstanbul, 1996

İrfan Ermin, “Yatırımlarda Devlet Yardımları-I”, **Maliye Postası Dergisi**, Yıl: 23, Sayı: 530, Ekim 2001.

Nagihan Oktayer, “Dünden Bugüne Teşvik Sistemimiz”, **Yaklaşım**, Sayı: 29, Eylül 2003.

Devlet Planlama Teşkilatı Özel İhtisas Komisyonları, **Türkiye - At Mevzuat Uyumu Sürekli Özel İhtisas Komisyonu raporları Cilt 1:**, Devlet Yardımları Alt Komisyonu, DPT Yayını, Ankara, 1995.

İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Sanayi Dairesi Başkanlığı, “Devlet Yardımlarının Uygulanmasının Maliyeti ve Ekonomik Göstergelerle Mukayesesi”, Aralık 2002, <http://ekutup.dpt.gov.tr/ekonomi/politika/leblebif/devletya.pdf>

DPT, **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Rekabet Hukuku ve Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, DPT Yayını, Ankara, 2000.

Rıza Aşıkoğlu, **Türkiye’de Yatırım Teşvik Tedbirleri**, Anadolu Üniversitesi, Yay, No.278, Eskişehir, 1988.

DPT, **Yatırımların ve İhracatın Teşviki**, Yayın No: 1872 – Ö.İİK:263, Ankara, 1982.

“İndirimli Kurumlar Vergisi”, <http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1299>

Filiz Giray, Emine Koban ve Adnan Gerçek, **Avrupa Birliği ve Türkiye’de Yatırımlara ve İhracata Yönelik Vergi Teşvikleri ve Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi**, Minerva Ofset A.S Bursa, 1998.

Zeynel Dinler, **Bölgesel İktisat**, Seçkin Yay., 2004.

Resmi Gazete (24.04.2003 tarih ve 25088 Sayılı), 4842 sayılı Kanun.

A. Murat Yıldız, **2004 Yılı Gelir Vergisi Rehberi**, ASMMMO, Ankara Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası, Yayını, Ankara, Şubat 2005.

[www. idari.cu.edu.tr/igunes/makale/tesvik.doc](http://www.idari.cu.edu.tr/igunes/makale/tesvik.doc) .

Halit Çiçek, “Teşvikler, Gerekçeleri ve Türkiye’de Vergisel Teşvikler-I”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 150, Mart 2001.

Ankara Ticaret Odası (ATO), **Türkiye’de Uygulanan Teşvik Politikaları**, ATO Yayını, 2000, www.zucder.org.tr/zucder/docs/tesvik_politikalari.doc

Necat Özen, “Vergisel Teşviklerin Yer Aldığı Kanunlar ve Kanuni Hükümler”, **Vergici ve Muhasebeci ile Diyalog Dergisi**, Sayı: 217, Mayıs 2006.

DPT, **Bilgi Ve İletişim Teknolojileri Sektörünün Talepleri Ve Kamu Kurum Ve Kuruluşlarının Değerlendirmeleri**, DPT Yay, Ankara, 2005.

Endüstri Bölgeleri Kanunu, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1169.html>

Levent Demirdağ, “4325 Sayılı Yasa İle Getirilen Vergi Teşvikleri ve Muhasebeleştirilmesi”, **Vergici ve Muhasebeci ile Diyalog**, Haziran 1998.

Hidayet Mat, “Endüstri Bölgeleri İle Organize Sanayi Bölgeleri Ve Serbest Bölgeler Arasındaki Farklılıklar”, **E-Yaklaşım**, Sayı:24, Temmuz 2004.